

55, nim. 7
52

Rägo, G.

Memorandum keskkooli lõpetajate
ülikooli astumiseks ettevalmistamise
asjus. Nii matemaatika-keskkooleaduse -
nõudale esitatud projekt. Märkumise-
jäline paljendus.

[1928]

6 l.

B6

M. a. hva prof. J. Vilip'ile
palvuga oma paranduse ja täienduse
ära määrada ja teadumanna kuus-
olekute naara tuua.

Projekt (G. Rõgo)

1928.

MATEMAATIKA-LOODUSTEADUSKONNALE

Keskkooli lõpetajate ülikooli as-
tumiseks ettevalmistuse asjus

MEMORANDUM.

Matem.-loodusteaduskonna poolt valitud komisjon, koosseisus
H.Kaho, P.Kogerman, J.Nuut, G.Rõgo ja J.Vilip harutades igakõl-
gelt kõne all olevat küsimust jõudis järgmistele otsustele:

1. Üheteistkümnepäevane ühtluskool (kuueklassiline algkool ja
sellele toetuv viieklassiline keskkool) annab meie oludes küll
teatud üldhariduse, kuid ta ei suuda pakkuda küllalt laia, kind-
lat ja ühtlast alust kõrgemale haridusele.

Selle asjaolu põhjustena võiks nimetada järgmiseid: õpilaste
ühtlusetu koosseis meie algkoolides, kõigepealt aga keskkoolides,
eriti nende alamates klassides; igasuguse selektsiooni tegelik
puudumine, nii koolikursuse vältel, kui selle lõpetamisel; koo-
lide puudulik (sageli lubamatu puudulik) sisseseade; õpetajaskon-
na ühtlusetu haridusline tasapind; kindlate õppekavade puudumine
keskkoolides; kindlate normide puudumine teadmiste, oskuste ja
arenemise hindamisel; tunduv mahajäämine ajast õpetamise meetodi-
tes (eriti keskkoolis); ülisuur hulk igasuguseid keskkooli haru-

sid või keskkooli tüüpe erinevate kavadega petliku eesmärgiga ettevalmistada korraga elule ja kõrgemale haridusele.

2. Küllaldase ettevalmistuse puudumine Ülikooli stuudiumiks avaldub üliõpilaste suures massis kõige pealt üldise arenemise ja intelligentsi madalas tasapinnas. Kogemused näitavad, et see tasapind stuudiumi vältel vaid aeglaselt tõuseb ja stuudiumi lõpul, kui sinna peaks jõutama, veel kaugeltki ei rahulda. Madala intelligentsi otseseks järeltuleks on tõsiasi, et Ülikoolis suures massis küll teadmisi, küll oskusi omandatakse, kõrgem haridus aga saamata jääb.

Kõigist puudustest Ülikooli astujate ettevalmistuses annab ennast tunda õppetöös kõige valusamini just madal arenemise tasapind. Üliõpilastel puudub iga mõõdupuu oma töö saaduste arvustamiseks; õpetaja peab sageli laskuma algkooli tasapinnale, et õppijaga ühist keelt leida. Mõttelist iseseisvust näeb vaid erandjuhuseil. Kõike tööd mõistetakse ainult retseptiivsena.

3. Valusalt annavad ennast tunda kogu Ülikooli õppetöös lubamatu madalad teadmised ja oskused. Sageli ei tunta ühtki Euroopa keelt sel määral, et temas saaks tuluga lugeda teaduslikku kirjandust, ja seda ajal kus vähemalt kahe keele tundmist mõõdapärasemaks eelduseks loetakse teaduslisele tööle.

Teadmised mõnes põhiaines, nagu näit. füüsikas, püsivad vaid endiste veneaegsete linnakoolide lõpetajate teadmiste tasapinnal.

4. Ülikooli astudes puudub suuremal hulgal üliõpilasi igasugune töö oskus, töö distsipliin. Selle järeltuleks on sageli esimeste semestrite täielik kaotus (ka siis kui kõik loengud kuulatud on)

ja järgmiste semestrite ülekoormatus tööga.

5. Küsimusele missuguseid ümberkorraldusi tuleks ette võtta keskkoolide õppe- ja kasvatustöös, võib vastata järgmiselt: tuleks kõige pealt asuda nende põhjuste järk-järgulisele eemaldamisele, mis loetletud p. 1-es, kõige pealt kaaluvaid samme ette võtta järjekindla seleksiooni läbiviimiseks, algades keskkooli astumise ajast kuni keskkooli lõpetamiseni. Selle juures pole mingit tarvet kuidagi kitsendada ühtluskooli tõelist mõtet. Ühtluskooli mõistmist seleksioonita koolina tohiks küll juba minevikku kuuluvaks lugeda.

6. Kuigi igasuguste katsete ja eksamite korraldamine kaugeltki ideaalne abinõu pole seleksiooni toimetamiseks, ometi on ta abinõuks, millele näit. Prantsusmaa ja Inglismaa suurel määral võlgneb oma haritlaskonna kõrge standarti. Praegune kord, kus meie koolis eksamid täiesti kadunud, on ainult sinna viinud, et see osa tööd, mis ennemalt oli teha keskkooliõpetajal eksamite puhul, nüüd ülikooli õppejõudude ja abijõudude õlgadele on veeretatud: lugematud tunnid, mida nõuavad igasugused "eeltentaamenid", on ülikooli õppejõu mõttetum aja ja vaeva kulu, mida endale võib ette kujutada. Kui peaks võimatu olema korraldada keskkoolis lõpueksameid, siis tuleks mõelda, kas ei saaks korraldada eksameid ülikooli vastuvõtmisel, nagu see viisiks suuremas osas Põhjamaid. Kuigi selle abinõuga võimatu on tõsta noorüliõpilaste intelligentsi tasapinda, on sel viisil ometi võimalik eemaldada neid, kellel puuduvad algelisemadki eeldused stuudiumiks, - neid kelle peale praegu kulub tunduvam osa tühja minevat õppejõudude tööd.

7. Aaudes küsimuse juurde, mil viisil saada Ülikoolile väärilist inimmaterjali, tuleb kõige pealt vaadata välismaile, kus suuremad kogemused ja konstateerida järgmisi tõsiasju:

a./ välismaadel on ülikoolieelne õppeaeg 1-2 aastat pikem, kui meil;

b./ õppetöö toimub seal intensiivsemalt, kui meil;

c./ selektsiooni toimetatakse järjekindlalt maast madalast peale;

d./ emakeel on ühtlasi üheks teaduse keeleks.

Nende tõsiasjade otseseks järeltuleks on korrektiivse tarve meie koolikorraldusele. Seda võiks ette võtta kahes suunas:

kas kogu koolisüsteem ümberkorraldada või jälle piirduda võrdlemisi väikese, kuid mõjuka korrektiiviga.

Arvestades olemas oleva süsteemi murdmise raskust ja kõiki soovimatuid nähtusi, mis sellega kaasaskäiksid, tuleb jõuda otsusele, et teine nimetatud teedest vastuvõetavam on.

8. Ülal märgitud seisukohast vaadatuna näib järgmine skeem praegu kõige vastuvõetavam olema:

I. Selles oma osas, mille eesmärgiks on anda üldist keskharidust, võiks meie keskkool jääda, nagu praegu, 5-klassiliseks. Kõik keskkooli lõpetamisega saadavad õigused riigi-, omavalitsuse- ja väeteenistusse astumiseks omandatakse selle 5-klassilise keskkooli lõpetamisega.

II. Kõrgema hariduse omandamise ettevalmistuseks asutatakse piiratud hulk keskkooli eriklasse (12.õppeaasta). Nende eriklasside ülesandeks oleks:

a./ anda Ülikooli töö eeldusena tarvis olev erialale vastav süvendatud ettevalmistus neile õpilastele kelle anded lubavad loota edukat töötamist kõrgemas õppeasutuses;

b./ ühtlustada teadmisi ja oskusi õpilastel, kes tulevad mitmetüübilistest keskkooli harudest;

c./ täiendada tarvilisel määral keelte mõistmist ja oskust, vastavalt nõuetele, mida seab valitud eriala ⁺).

Need eriklassid oleks 3-me tüüpi:

vastavalt nende õppekava tuumale

- a.) eksakt-teadused;
- b.) bioloogilised teadused;
- c.) humanitaarteadused⁺⁺)

Nendesse eriklassidesse tuleks vastu võtta keskkooli lõpetajaid nende poolt valitud erialale vastava, kohaselt korraldatud katsumise põhjal.

Õppetöö edukuse kindlustamiseks tuleks õpilaste arvu neis

+) Üks uus keel kõigis teaduskondades, vene keel õigusteaduskonnas, ladina keel arsti-, filosoofia- jne. teaduskonnas.

++) Analogoonid Prantsusmaa lütseumite classe de mathématique speciale, classe de philosophie.

klassides piirata 20-ga, nädalatundide arvu 24-ga.

Kavatsetud eriklassid tuleks asutada ainult hästi sisseseatud keskkoolide juurde.

Eriklasside arvu, laadi ja asukoha määraks Haridusministeerium.

9. Kui arvestada meile tarvilikku üliõpilasjuurdevoolu 500 inimesega aastas, tuleks asutada ümmarguselt 25 eriklassi. 24 nädalatuuni juures tähendaks nende klasside asutamine 25 eriõpetaja ametisse seadmist. Näib, et siit tekki lisakulu riigile ülesaatmatu suur ei ole. Saavutatud paremused hoiaks nende kuludele kindlasti tasakaalu.